

Looduskaitseharidus

rahvaülikoolides

Eestis on kujunenud laialdane rahvaülikoolide võrk. Nende hulgas arvukamates ja aktiivsemates on looduskaitse rahvaülikoolid.

Peamiselt Looduskaitse Seltsi osakondadele tuginevate looduskaitse rahvaülikoolide ja nende teaduskondade võrk on sisaldanud kuni 56 iseseisvat õppeüksust. Peale selle on aidatud kaasa teiste rahvaülikoolide looduskaitse temaatikaga seotud õppuste korraldamisel ja lektorite tagamisel. Eriti asjalik koostöö on kujunenud tervishoiu- põllumajanduse- ja kultuuri rahvaülikoolidega. Kahel korral on looduskaitse rahvaülikoolide tööd soodsalt hinnanud Eesti NSV Rahvaülikoolide Vabariiklik Nõukogu (esimees M. Leosk).

Looduskaitse rahvaülikoolid on keskendunud eelkõige majandusjuhtide ja spetsialistide asjatundlikkuse tõstmisele ja loodusressursside ratsionaalsel ja säästlikul kasutamisel ning kogu meie tegevuskeskkonna optimeerimisel. See on tegevusväli, mille vajalikkus on fikseeritud ülemaailmses looduskaitsehariduse programmis, mis kuulutati välja UNESCO istungjärgul Tbilisis korraldatud valitsustevahelisel konverentsil 1977. aastal. Nüüdisaegse looduskaitse probleemid on küllaltki komplitseeritud ning paljud külgsete seostega, nende asjatundlik lahendamine tingib paratamatult tõsist erialast kvalifikatsiooni. Paraku pole koolid ses valdkonnas veel suutnud ette valmistada piisavalt eelkõige ökoloogaküsimusi tundvaid majandusmehi. Pöördumine kooliväliste võimaluste juurde on tulenenud otseselt aja nõudeist. Kool ja tööalane täiendav kvalifitseerimine käsikäes peavadki panema aluse looduse ja ühiskonna kompetentse suhtes kõigiti kompe-

tentse tulevikuinimese kujundamisele.

Looduskaitse rahvaülikoolid on siin rakendanud erinevaid võimalusi ja otsinud mitmekesiseid teid, kusjuures võime samal ajal kõnelda juba teatavaist traditsioonidest, end õigustanud kogemusliku juurdumisest. Valdavalt on tegemist kaheaastase õppeprogrammiga, mille alusel peamiselt talvistele siseõppustele lisanduvad kevadised välispraktikumid, kogemustevahetused õppeekskursioonidel, koguni ekspeditsioonilaadiga uurimistgevusega seotud retked väljaspoole vabariiki. Rahvaülikoolide ja teaduskondade võrgu laiendamise kõrval on aga aina iseloomulikumaks muutunud üldiste ökoloogia programmide täpsem diferentseerimine vastavalt kuulajate põhiosa tööprofiilile. Pidevalt laieneb ka programmide kohandamine venekeelsetele rahvaülikoolidele. Näidisprogrammide uuendatud väljaanded on ilmunud Eesti Looduskaitse Seltsi ja ühingu "Teadus" väljaannetes. Peamine rõhk on neis pandud loodusrikkuste säästlikule kasutamisele ja nõudliku töösse suhtumise ja kokkuhoiu kaudu. Ökosüsteemse lähenemise kõrval on looduskaitse valdkonnas tähtsale kohale tõusnud eetilised ja teadliku distsipliini probleemid.

Nagu öeldud, on erinevad looduskaitse rahvaülikoolid küllalt loominguliselt ja initsiatiivikalt suhtunud programmi läbivasse õppetöösse. Eriti kiire edasimineku on iseloomustanud kõigepealt noorte looduskaitse rahvaülikooli, kus korduvalt Üleliidulisel Rahvamajanduse Saavutuste Näitusel tunnustatud Viljandi noorte looduskaitse rahvaülikooli (nõukogu kauaaegne esimees O. Niinemäe) kõrval on asunud Türi, Rakvere, Räpina, Vändra, Pärnu, Tallinna, Kehtna jt. vastava profiiliga rahvaülikoolid. Neid juhendavad tuntud pedagoogid E. Ruisu, Eesti NSV Ülemnõukogu saadik L. Piirsalu, L. Möller, E. Kõrm, R. Eesmäe, H. Toimet jt. Väga viljakaks on osutunud Viljandi noorte konverentsid, mis pühendatakse igal aastal erinevale probleemile. Need õpilaskonverentsid on

andnud autoreid ka ülevabariigilisele kodu-uurimise ülevaatuse-
sele, viinud aktiivsemaid nooruurijaid Õpilaste Teadusliku Ühingu
looduskaitse sektsiooni.

Alati on huvipakkuvad olnud ka nn. kohtumiskonverentsid, kus
esinevad teenekad teadlased, kirjanikud, põllumehed jt.
Viljandis on diplomi saanud juba ligi 1000 noort loodushoidjat.
Väga oluline on, et õppevorm on koolidevaheline ja kasvatab seega
aktiivi kogu rajooni või linna jaoks.

Suurim ja kõige mitmekesisemate programmidega teaduskondade
arv on praegu Tallinnas, kus kuulajate koosseisude sihipärasel
komplekteerimises on osalenud aktiivselt endine linna täitevkomitee
esimees A. Norak. Noorim fakulteet on "Loodusvarade säästlik
kasutamine", juba neljas kaheaastase programmiga koosseis õpib
aga projekteerijatele mõeldud teaduskonnas (nõukogu esimees R. Reinholm).
Koondise "Talleks" baasil (nõukogu esimees peametal-
lurg L. Nõges) töötab sellel õppeaastal omapärase programmiga tea-
duskond "Loodus ja kultuur", ikebanakunstist huvitatud õpilased
õpivad aga peamiselt kujutava kunsti aluseid. Õhinaga omandavad
uudseid tarkusi vene õppekeelega koolide õpetajad seltsi ins-
truktor L. Tverdohlebi üldsuunamisel.

Majandijuhtide ja peaspetsialistide tasandil on maastiku-
hoolduse aluseid andev õppetöö toimunud eriti süstemaatilisel
Viljandi rajoonis (H. Hallemaa üldjuhendamisel). Uudne on selle
rajooni spetsialistide seminar-kohtumiste töövorm koos Paide ra-
jooni majandite esindajatega. Majandijuhtide maastikuhooldusekonve-
rentsid on sagedased olnud Rakveres (T. Parve, A. Kübar) ja Paides
(E. Lieberg, H. Sökk). Need rajoonid on olnud ilmselt just selle
kaudu edukad ka vabariiklikul maastikuhoolduse konkursil. Ühis-
kondlike looduskaitse inspektorite ettevalmistamine on olnud
süstemaatiline Viljandis (H. Toomet).

Teoreetiliste õppustega seotud praktilist maastikuhooldus-
tööd on järjepidevalt teinud Võru looduskaitse rahvaülikool

J.Siinmaa ja E.Ploomi suunamisel. See ülikool on andnud ühiskondliku kvalifikatsiooni diplomid juba viieteist lennu lõpetajaile, olles seega oma profiilis vabariigi pioneere. Üle tuhande lõpetanu on ka juba Rapla looduskaitse rahvaülikoolidel (nõukogu esimees H.Tulp), kus erisuunitluseks on olnud "Autom" liikmete loodushoiualane ettevalmistus. Rapla ekskursioonorganisatorite teaduskonnas (A.Paidla) on aga korraldatud Eesti Looduskaitse Seltsi finantsabiga iga-aastaseid pikki suviseid õpperetki vennasvabariikidesse, sealhulgas vähekäidud aladele (näit. Vepsa kõrgustik). Sisutihedaid suviseid väliõppusi on korraldanud "Talleksi", Kohtla-Järve, Tallinna aktiivi, Märjamaa jt. rahvaülikoolide kuulajad (Gauja rahvuspark, Kura sääre maastikukaitseala, Berežina biosfääri kaitseala, Lapimaa riiklik kaitseala jne.). Rahvaülikoolide teenekaist organiseerijaist premeeriti 1980.a. külaskäiguga Soome Looduskaitse Liitu Aksel Kübarat, Ljudmilla Tverdohlebi ja Helmut Hallemaad.

→ Rāpina looduskaitse rahvaülikooli kogemused
langeb suuresti nooru kogu vabariigis viljel-
ga. Samalaadsed on põhitulemused

Enu Mäela

ELKS Rāpina osakonna esimees
Looduskaitse Rahvaülikoolide
Vabariikliku Nõukogu liige

Siin ei ole
jü jü jü
Rāpina!

Looduskaitse rahvatähtsused

Lisa 2

Pedagoogid - 30 tundi

1. Kool ja looduskaitse	- 2 tundi
2. Looduskaitsealase töö korraldamisest linna-
koolis Võru I Keskkooli näitel	- 3 "
3. Patriotismi ja kõrgete moraalseste omaduste
kasvatamine looduse ning looduskaitse kaudu	- 3 "
4. Looduskaitsealane kasvatustöö välismaa
koolides	- 2 "
5. Koolidevahelise võistluse "Kaitseme loodust"
kokkuvõtte vabariigis ja ülesanded edaspidi-
seks	- 2 "
6. Looduskaitsealaste teadmiste õpetamise või-
malustest eri ainete programmides	- 2 "
7. Haljastuse osatähtsus inimtegevusega muudetud
keskkonnas	- 2 "
8. Kooliümbruste kujundamisest linnas	- 2 "
9. Rohelise vööndi väljaarendamisest ja Tallinna
koolide osa metsaistutustöödel	- 2 "
10. Keskkonnakaitse erijooni linnas	- 2 "
11. Keskkonnakaitse meediku pilguga	- 2 "
12. Õhu saastatus Tallinnas	- 2 "
13. Müra linnas ja võimalused selle välti-
miseks	- 2 "
14. Ülevaade vee puhtusest ja kasutamisest
Tallinnas	- 2 "
15. Kooliekskursioonid - looduskaitsepropaganda
lahutamatu koostisosa	- 2 "

Praktilised õppused - 24 tundi

1. Tutvumine Loodusmuuseumiga
2. Osavõtt Märjamaa Keskkooli bioloogiapäevast
3. Õppekursioon Lahemaal